

Otázka: Sociologie ve 20. století

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Dynuska

AMERICKÁ SOCIOLOGIE

- rozvoj od 20. let 20. století
- realizovány velké empirické výzkumy konkrétních problémů
- hlavně sociálně patologické jevy
- od makrosoc. problémů se přechází k mikrosoc.
- problematika malých sociálních skupin (rodina, pracovní kolektiv)
- hl. rozvoj v 50. a 60. letech

3 přístupy:

1) interpretativní

- klade důraz na specifičnost každé společnosti

- každodenní sociologie
- interakce: pro každého; z hlediska významu

• **SYMBOLICKÝ INTERAKCIONISMUS**

- 50. léta 20. století
- symbolické zpřístupňování lidské interakce
- soustředí se na jazyk a řeč
- **symbolické myšlení umožňuje, abychom nebyli omezeni tím, co vidíme, slyšíme, cítíme...**

GEORGE HERBERT MEAD

- na základě jeho myšlenek symbol. interakc. vznikl
 - zabýval se působením jedince v rámci společnosti
 - Self - člověk chápe svou identitu
- sociální JÁ se tvoří v rámci sociální interakce, při níž dochází k výměně gest a slov → pro úspěšný proces socializace má velký význam pochopit druhého

HERBERT BLUMER

- chicagská škola
- symbolický interakcionista
- Lidé jednají na základě symbolických významů, které přiřkládají všem věcem, které je obklopují. Tyto významy nejsou vlastnostmi věcí samotných, ale jsou produktem sociální interakce, probíhající mezi členy společnosti. Významy nejsou stabilní, ale mohou být neustále proměňovány v rámci nových interakcí.

→ **Lidé nejednají podle toho, jaký je svět, ale podle toho, jak svět sami chápou a interpretují.**

2) funkcionalistický

- ke společnosti přistupuje více obecně
- nevšímá si vnímání jedinců
- jakou funkci má skupina?
- navazuje na Emila Durkheima
- Společnost a kultura vnímána jako 1 celek - jako komplexní a fungující systémy seberegulujících se částí, které na sebe navzájem působí - tyto části jsou pochopitelné pouze v souvislosti s celou konfigurací. Zásadní význam má to, jak různé části fungují (jakou mají funkci ve společnosti).

TALCOTT PARSONS

- americký sociolog, představitel strukturálního funkcionalismu
- obhájce tzv. VELKÉ TEORIE → pokouší se veškeré sociální vědy propojit v jedinou teorii

- **teorie jednání**

- lidské jednání je dobrovolné, úmyslné a účelné

a) stav sociální rovnováhy

- všechny části systému jsou funkčně provázané a plní svoje role

b) patologické a disfunkční stavy

- jednání rozdělil na **4 SUBSYSTÉMY**, které jsou vzájemně závislé

1. **osobnost** - individuální aktér, postoje, motivy, potřeby, ambice
2. **sociální systém** - aktér zařazen do společnosti, souhrn rolí a rolových očekávání
3. **kultura** - sdílené hodnoty
4. **behaviorální** - přidán později; přírodní aspekt, člověk je biologický tvor, příroda klade limity v našem jednání → akce a reakce

- **schéma AGIL** = 4 vzory funkcí

A = ADAPTATION (adaptace)

- problém opatřování zdrojů z prostředí

- ekonomika

G = GOAL ATTAINMENT (dosahování cílů)

- mobilizace zdrojů a snaha dosahovat systémových cílů + stanovování priorit
- politika

I = INTEGRATION (koordinace)

- koordinace vztahů mezi aktéry, prosazování norem
- komunita

L = LATENT PATTERN MAINTENANCE (udržování latentních vzorců)

- vzorce chování - skryté → motivace jedinců o udržení
- škola, rodina, kultura

ROBERT KING MERTON

- vyznává TEORII STŘEDNÍHO ROZSAHU (velké teorie jsou moc vzdálené empirickým vědám, malé jsou příliš detailní)
- věnuje se hlavně sociálním disfunkcím (destabilizace společnosti)

- 2 typy funkcí:

1. **manifestní** = funkce všeobecně uznávaná, funkce instituce je zřejmá (armáda brání vlast, rodina vychovává dítě)
2. **latentní** = skryté funkce, v rámci lat. funk. se dosahuje neproklamovaných cílů (armáda - zabezpečení životních potřeb)

- řešil byrokracii, masová komunikace

- deviantní chování jedinců - inspirace Durkheimovou anomii

→ napětí, kterému je chování jedince vystaveno v důsledku konfliktu mezi akceptovanými normami a realitou

- **zabývá se etnicitou**

- stanovil základní typy postojů vůči menšinám

1. **neochvějný liberál**

- nemá žádné předsudky, odmítá někoho diskriminovat i za cenu, že se dostane do potíží

2. **přizpůsobivý liberál**

- bez předsudků, neriskuje osobní stav, odmítá „plavat proti proudu“

3. **opatrný rasista**

- má předsudky, ale nevyjadřuje se

4. **aktivní rasista**

- silné předsudky, podílí se na diskriminaci

3) konfliktuální

- obecný výklad společnosti z hlediska zájmů lidí, kteří mají převahu nad druhými

- převaha jisté skupiny

STRUKTURALISMUS

- navazuje na Durkheima
 - celek není vysvětlitelný jako souhrn jednotlivých složek, ale je to nově vytvořená kvalita
 - změna 1 prvku vede ke změnám dalších prvků
 - ZNAK = skrytá struktura kultury a veškerého společenského dění
- žijeme v systému znaků

FERDINAND DE SAUSSURE

- Švýcar, inspirátor ke strukturalismu
 - strukturalismus = jazyková metoda
 - působil v Pražském lingvistickém kroužku
 - dílo Kurz obecné lingvistiky → vyšlo posmrtně → zakladatelské dílo
 - jazyk nezkoumá jako samostatný prvek, ale jeho používání ve společnosti
- spojuje sociologickou analýzu se studiem jazyka
- **JAZYK = mřížka, přes kterou prochází všechno, co je později obsahem vědomí a myšlení**

- významy slov vznikají v jazyce samotném a neplynou z předmětů označených jednotlivými slovy (existují i abstraktní slova, která nemají vztah s žádnými objekty)
- jazykové útvary jsou konvenčně dohodnuté znaky („domluvíme se, že tohle bude stůl“)
- význam slov lze určit pouze pochopením jejich místa ve struktuře jazyka jako celku (zámek
 - mnohoznačné slovo - musí být uvedeno v kontextu - jedeme na kole - „Vzal sis s sebou zámek?“)
- **LANGUE** = jazyková struktura; abstraktní charakteristika - jak systém funguje (gramatika v jazyce)
- **PAROLE** = slovní promluva (jak gramatiku využívám) → jedinečná neopakovatelná konkrétní realizace pravidel
- významotvorné mohou být i zvuky, znaky, ale i všechny věci, které lze od sebe systematicky odlišovat (červená a zelená na semaforu)
- obrazy světa jsou relativní; světy, v nichž žijí různé společnosti hovořící odlišnými jazyky, jsou různými světy (Eskymáci - několik výrazů pro bílou barvu)

CLAUDE LÉVI-STRAUSS

- Francouz, sociolog, etnolog
- zabýval se myšlením přírodních národů → klasifikační systémy (jaké pojmy, rituály, příbuzenské vztahy...)

- chtěl odlišit, co je přírodní a co kulturní

POSTSTRUKTURALISMUS

- strukturalismus podrobuje kritice → snaha transformovat
 - podle poststrukturalismu je strukturalismus příliš jednoduchý
 - zabývá se dějinami lidstva
 - není to žádná souvislá škola → co filosof, to názor
- spojující jazyk a antiesencialismus (esence = univerzálnost)
- jazyk nepojednává o daných univerzálních věcech, je dán konvencí (je domluvený) a stává se tím, co je chápáno jako pravda (dočasné ustálení významu)

LUDWIG WITTGENSTEIN

- inspirátor poststrukturalismu
 - filosof, matematik
 - způsoby, jimiž chápeme svět, mají kulturní povahu → změnám podléhá i identita (v různých obdobích může o sobě někdo říct, že je např. žena)
 - jazykové hry - různé komunikace v různých situacích, kulturách → např. slovo „dobrý“ chápáno v každém kontextu jinak
- dobrý den - popřání „hezkého“ dne

dobry člověk - „hodný“ člověk

dobré jídlo - „chutné“ jídlo

MICHEL FOUCAULT

- pozoruje, jak lidé myslí

- lidé uvažují v utopiích - společné základny → **taxonomie** - jde o úhel pohledu, epochu, kulturu,..

• teorie jednání

- vychází z pojmu EPISTÉMÉ = podloží, na kterém stojí základy každé dílčí kultury (ovlivňuje výklad obrazu světa)

- např. pohled na člověka - renesance X baroko

- epistémé se proměňují v rámci epoch i místa → žádný pohled na svět není univerzální (Evropané si myslí, že ano)

→ Musíme se vzdát jediného pohledu na svět (věda na úrovni mýtu - snažíme se jimi epistémy zdůvodnit → DISKURS = soubor pojmů

- filosofie se snaží najít METADISKURS = univerzální světový názor → všezahrnující příběh, který vysvětluje a legitimizuje podobu i složky určité kultury (křesťanství jako dějiny spásy,..)

- metadiskurs není možné najít

JEAN FRANCOIS LYOTARD

- postmoderní situace (70. léta 20. století) - velká pluralita názoru
- krach metafyziky
- NEDŮVĚRA METADISKURSU - nemá autoritu, je vyčerpán, nemá nám co dát
- roli hrají dílčí jazykové hry - je možné se shodnout lokálně - čistota her a nezaměňování her → každá má svá pravidla
- lidská svoboda spočívá ve schopnosti hrát tyto hry stále novými způsoby → konec stále otevřený
- je třeba opustit hledání universálního konsensu (smlouvy)
- stádium hry
- potřeba přijmout pluralitu
- metadiskurs se rozpadá na dílčí jazykové hry

ZYGMUNT BAUMAN

- polsko-britský sociolog židovského původu
- odmítá současnost označit za postmoderní dobu
- modernita se pouze posunula do pozdní fáze
- souvislost modernity a holocaustu

- modernita = to, co moderní dobu charakterizuje

Tekutá modernita:

- metafora o zkapalňování a tavení těles

- modernizace = proces zkapalňování

- v pevné fázi modernity byly tradiční látky roztavovány za účelem zformování nového řádu a vytvoření dokonalejších pevných těles; v tekuté modernitě se tělesa pouze rozpouštějí

- lehkost a mobilita, dochází k oddělení moci a kapitálu od prostoru → moc se stala exteritoriální (=nezávislá na místě)

- informace a příkazy se dokáží pohybovat rychlostí elektronického signálu → čas se stal pouze prostředkem k dobytí prostoru → do tekuté modernity se vrací nomádský život (nestálost místa žití, přemísťování příbytků podle potřeb zvířat → kočování) → **MOBILNÍ ŽIVOT JE VÝHODNĚJŠÍ NEŽ USEDLÝ ŽIVOT**

- symptomem současnosti je instantnost, cirkulace a spotřeba na jedno použití („Kapitál ve svém těžkém stádiu byl mnohem pevněji fixován k místu a totéž platilo i pro pracující, které si najímal. Dnešní kapitál již cestuje nalahko, jen s příručními zavazadly, ke kterým patří kufřík, mobilní telefon a přenosný počítač.“)

- nejistota v životě - práce není prostředkem k dosažení vyšších cílů, ale krátkodobý způsob dosažení svých tužeb a spotřeb

pevná modernita → továrna fordovského typu - jistota setrvání zaměstnanců

tekutá modernita → nejistota zaměstnanců, kapitál orientován na spotřebitele, pracovní síla je druhotná

- nejistota sociální existence může vést k tomu, že člověk vnímá svět okolo sebe a mezilidské vztahy jako produkty okamžité spotřeby
- závazky typu „dokud nás smrt nerozdělí“ jsou dočasné a prchavé - náchylnost k jednostrannému vypovězení, kdykoli se jednomu z partnerů naskytne lepší příležitost

Modernita a holocaust:

- holocaust vykládán jako příklad kategoriální vraždy na základě všeobecné povědomosti o tomto tématu
- je důsledkem absolutního racionálního smýšlení moderní společnosti → vývojová odchylka byrokratického aparátu moderní společnosti, která převedla tovární zpracování komodit na tovární zpracování (likvidaci) lidí
- pojetí holocaustu jako přirozeného důsledku vývoje moderní společnosti a aplikace byrokracie do celkového procesu
- ukázal neefektivnost všech pojistek a zábran, které by měly fungovat ve společnosti, aby ji chránily před násilím a omezovaly moc státu a institucí
- **holocaust se zcela odpoutal od spontánnosti a stal se racionálně řízenou činností**
- holocaustu podle Baumana přispělo několik faktorů:
 - násilí bylo schváleno autoritou
 - vražda jako rutinní činnost
 - oběti násilí dehumanizovány → stačilo odebrání občanských práv nebo antisemitská rétorika → z lidí se stala pouhá čísla

- zprostředkované jednání → velmi málo lidí aktivně se podílejících na obsluhování pecí či působících jako stráž v koncentračních táborech → většina Němců zaměstnána v administrativě nebo vývoji techniky

- během holocaustu na Židy nikdo neuplatňoval morální normy (socializace spočívá ve schopnosti manipulace s morálkou) - během rodinného života Němci jednali v rámci morálních zásad X během vykonávání své práce se od ní odprostili → sledování cílů vyšší byrokratické moci

→ **HOLOCAUST BY NEMOHL PROBĚHNOUT BEZ PŮSOBENÍ MODERNÍ SPOLEČNOSTI**

→ **MODERNITA SE POSTARALA O TUTO GENOCIDU**